

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ
МИНИСТРЛІГІ
«МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛЫҚ ШАҚ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
ОРТАЛЫҒЫ

**БАЛАЛАР ЖАРАҚАТЫНЫҢ АЛДЫН-АЛУ БОЙЫНША
ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР**

**МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ
ПО ПРОФИЛАКТИКЕ ДЕТСКОГО ТРАВМАТИЗМА**

Астана
2018

*Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
«Мектепке дейінгі балалық шақ» республикалық орталығында
әзірленген*

Балалар жарақатының алдын-алу бойынша әдістемелік ұсынымдар –
Астана, 2018 ж. – 41 бет.

Пікір жазғандар:

К. Атыманова, п.ғ.к.

Б. Қайырғалиева, меңгеруші

Ж. Ақниязова, әдіскер

Әдістемелік ұсынымдар мектепке дейінгі ұйымдардың педагогтарына балалар жарақатының алдын-алуда әдістемелік көмек көрсету үшін әзірленген және ұсынылған.

Аталған құрал сондай-ақ «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту» мамандығы бойынша ЖОО мен колледждердің студенттері мен ата-аналар қауымдастығына арналған.

Әдістемелік ұсынымдар ҚР Білім және ғылым министрлігі «Мектепке дейінгі балалық шақ» республикалық орталығының ғылыми-әдістемелік кеңесінде қаралып, ұсынылған (2018 ж. 26 ақпандағы № 2 хаттама).

«Мектепке дейінгі балалық шақ»

республикалық орталығы, 2018.

ТҮСІНДІРМЕ ЖАЗБА

Қазақстан Республикасында жарақаттану екінші орынға ие. Жалпы жарақаттар санынан 9% - жеткіншектерде және 21% – мектеп жасына дейінгі және кіші мектеп жасындағы балаларда кездеседі. Барлық зақымданулардың 92% - тірек-қимыл аппаратының зақымдануы: балаларда – 89,8 %, жасөспірімдерде – 93,5 % құрайды.

Балалар жарақаты жылдан-жылға кемудің орнына керісінше өсуде, сондықтан ол көптеген жылдар бойы өзекті мәселе болып отыр. Балалар жарақаты олардың жас ерекшеліктеріне: өмірлік тәжірибесінің болмауына, өзін-өзі бақылаудың жетіспеушілігіне, көп қимыл-қозғалыс жасауына және білуге құмарлығына байланысты.

Мектепке дейінгі ұйымдарда балалардың зақымдануының негізгі себептері ересектер тарапынан бақылаудың жеткіліксіздігі, сондай-ақ жарақаттанудың алдын алу бойынша жұмыстың толықтай жүйелі түрде жүргізілмеуі.

Осыған байланысты мектеп жасына дейінгі балалар жарақатының алдын алу мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту жүйесінің өзекті мәселесі болып табылады.

Балалар жарақатының алдын алу мәселелері Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасында қарастырылған.

Әдістемелік ұсынымдардың мақсаты: мектепке дейінгі ұйымдардың педагогтарына балалар жарақатының алдын-алуды ұйымдастыруда әдістемелік көмек көрсету.

Міндеттері:

- педагогты әдістемелік материалдармен қамтамасыз ету;
- балаларда қауіпсіз мінез-құлық туралы білімдердің қалыптасуына ықпал ету;
- педагогтарды балалар жарақатының алдын - алу бойынша әдістер мен құралдарды қолдануға үйрету;

Аталған әдістемелік ұсынымдар келесі бөлімдерден тұрады: «Балалар жарақаты негізгі түрлері», «Балалар жарақатының алдын алу шаралары», «Түрлі жас топтарында балаларда қауіпсіз мінез-құлықты тәрбиелеу», «Заттық-кеңістіктік дамытушы ортаны ұйымдастыру». Жарақаттану мәселелерін шешудің бір жолы жеке басының денсаулығын өзі сақтау және басқалардың денсаулығына ұқыпты қарау, өзінің қауіпсіз өмір сүруіне жауапты қарауға тәрбиелеу.

Балалардың сырқаттануы мен өлім-жітімін төмендетуге бағытталған, шаралар кешендерінің ішінде кездейсоқ жағдайлар мен жарақаттарды алдын-ала ескерту ерекше рөл атқарады. Балалар жарақаттануының алдын-алу бойынша жұмыс бала мектепке оқуға барғанша жақын ортада еркін бағытталуы, қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын игеруі үшін кешенді түрде ұйымдастырылуы қажет.

Балалар жарақатының алдын алу күрделі мәселелерді қамтиды, шешімі ата-аналардың, дәрігерлердің, мектепке дейінгі ұйымдар қызметкерлерінің ат салысуын талап етеді.

БАЛАЛАР ЖАРАҚАТЫ НЕГІЗГІ ТҮРЛЕРІ

Жарақат (зақымдану) - бұл бала ағзасына қандай да бір сыртқы фактордың әсерінен тіндердің анатомиялық тұтастығының бұзылуына ұшырататын және онда физиологиялық процестер жүретін кенеттен әсер ету нәтижесі. Балалардың түрлі жас топтары арасында ұқсас жағдайларда қайталанатын дененің зақымдануын балалар жарақаты деп аталады.

Себептері мен пайда болу жағдайларына байланысты зақымдануларды балалар жарақаттарының мынадай түрлеріне бөлуге болады:

- тұрмыстық;
- көше;
- көлік;
- спорттық;
- су.

Тұрмыстық жарақаттар: күйіктер, тірек қимыл аппаратының түрлі жарақаттарын, (терезеден, баспалдақтан, төбеден, балконнан құлау), улану, жануарлар мен жәндіктердің тістеп және шағып алуынан болатын жарақаттар, бұзылған электр құралдарымен берілетін электр тоғымен зақымдану және т.б қамтиды.

1. Тұрмыстық жарақаттар балалар үйде, дәлізде, алаңда, үйдің алдында, балабақшада және т.б. болған кезде болатын зақымданулар. Тұрмыстық жарақат көбінесе ерте жастағы және мектепке дейінгі жастағы балаларда болады, кейіннен мектеп жасында олардың саны азайады. Тұрмыстағы жазатайым оқиғаларды алдын-ала ескерту балаға күтім жасайтын ересектерге байланысты болады. Күтімді дұрыс ұйымдастыру, қоршаған ортаның жағымды жағдайы тұрмыстық жарақатты алдын-алудың маңызды факторы болып табылады.

Бөбек жасындағы балаларды жіті бақылау қажет. Балабақша қызметкерлері мен ата-аналардың арасындағы жүйелі санитариялық ағарту жұмыстары, оларды жарақаттың пайда болуымен және алдын-алу шараларымен таныстыру жарақат санын кемітуге айтарлықтай дәрежеде әсер етеді. Егер жарақат мектепке дейінгі ұйымда болса онда оны қарап, талдау қажет.

Тұрмыстық жарақаттар мектеп жасына дейінгі балаларда құлау және басқа заттарға соғылу кезінде болады. Баланың өмірлік тәжірибесінің ұлғаюына байланысты оларда күйіктер саны қысқарады. Осы жастағы күйіктер ересектердің дұрыс қадағаламауы мен немқұрайлы қарауынан болады. Мектепке дейінгі жастағы жарақаттардың алдын-алу тұрмыста ересектердің қауіпсіздіктің қарапайым ережелерін сақтауына (сіріңкелерді, улы сұйықтықтарды дұрыс сақтау, электр құралдарымен жұмыс жасау кезінде сақтық шараларын сақтау және т.б.). Ата-аналармен және мектепке дейінгі

ұйымның қызметкерлерімен сәйкес түсіндіру жұмыстарын жүргізу балаларда жазатайым оқиғалардың азаюына әкеледі.

2. Көше жарақаттарының ең көп таралған түрлеріне биіктен ағаштардан, шарбақтардан, шатырдан, мұз төбешіктерден, алтыбақаннан, ашық тұрған шұңқырлаға құлау және сынған әйнекке кесіп алу, қысты күндері үйдің шатырынан салбырап тұратын мұзда болған жарақаттар басқалар.

3. Көлік жарақатына алуан түрлі көліктердің әсерінен болған жарақаттар жатады. Олардың негізгі себептері ата-аналар тарапынан қараудың жеткіліксіздігі, жолдың жүру бөлігінде ойнау, балалардың тәртіпті сақтамауы, қозғалыс құралдарынан құлау және жүргізушінің кінәсінен болады. Балалар мұндай жағдайларда қорғану үшін бастарына шлемдер және басқа да қорғану құралдарын қолданулары керек. Баланы көлікпен тасу үшін арнайы отырғыш пен қауіпсіздік белдіктерін қолдану қажет.

5. Спорт жарақаты футбол, хоккей ойнаған кезде, велосипед, мопед, мотороллер, скутерлерді тебуге және айдауда, мектепке дейінгі ұйымда балабақша ауласының жабдықталуында қауіпсіздік талаптарын сақтамау: денешынықтыру жабдықтарын, серуен алаңдарын жабдықтау кезінде болады. Ойын төбешіктері мен сатылары олардың ұстайтын жерлері мықты болуы, балалардың жасы мен Санитариялық талаптарға (сүйір бұрыштары, шегелері, кедір-бұдыр, шығып тұрған бұрандалары болмауы) сәйкес болуы керек.

6. Су жарақаттары қыста да жазда да болуы мүмкін. Қыста балалар коньки тебуге және судың қасынан өткен кезде мұздың астына түсіп, батып кетулері мүмкін. Балалар екі минуттан аз уақыттың ішінде, мөлшері аз суға да батып кетулері мүмкін, сондықтан балалардың өздерін суда немесе судың жағасында соның ішінде ваннада қалдыруға болмайды.

Жұмыстың түрлері серуендер, қалаға саяхат жасау, әңгімелесу, ойындар және басқалар.

Серуен және саяхат кезінде тәрбиеші көше қозғалысының қарқындылығына және көшеде өзін ұстауға басты назар аударады. Балаларды тек жүргінші жолының оң жағымен жүруге, көше белгілеріне назар аударуға үйрету.

Мектепке дейінгі ұйымның педагогтары жарақаттанудың алдын-алу үшін төбелерден түсу, сырғанауда, өрмелеуде, жоғарыдан секіруде, қыс кезінде шаңғымен сырғанауда, алып шығатын заттарды уақытылы тексеру (күректерді, шаңғыларды) кезінде бақылау мен қауіпсіздікті іске асыруы қажет.

Балалар жарақатының алдын-алуда педагогтар, ата-аналар, білім беру ұйымдарының қызметкерлері, санитариялық –эпидемиологиялық бекеттер, тұрғын үй коммуналдық шаруашылық, әкімшілік, жол полициясы қызметкерлері үлкен рөл атқарады. Олар үнемі мектепке дейінгі ұйымның аумағы көлемінің жағдайын қарауды, жөндеу және құрылыс жұмыстарын жүргізу кезінде қауіпсіздік ережелерін сақтауды іске асырады.

Балалар жарақатының алдын алудың негізгі шаралары:

- тұрмыстық химия заттарын балалардың қолы жетпейтін орындарда

сақтау,

- баланы ыстық сұйық тағаммен тамақтандыру кезіндегі сақтық шаралары;

- тамақ дайындау, ыдыс жуу, кір жуу және басқа да жұмыстар кезінде балалардың ас үйде болуына тыйым салу;

- жылыту жүйесінің батареяларын қоршау, балаларға қолжетімді орындарда орналасқан розеткаларды жабу;

- қауіпті заттардан балалардың көңілін бөлетін қызықты және қауіпсіз ойындар ұйымдастыру, балаларға жолда жүру ережелерін үйрету.

Жарақаттың алдын алу үшін денсаулық сақтау технологияларын, сондай-ақ, түрлі спорттық іс-шараларды өткізуде міндетті түрде келесі шаралар ескеріліп және орындалуы тиіс:

- дене жаттығуларын нұсқаушы, педагог болмаған кезде орындауға тыйым салынады;

- балаларды топтарға жастары, денсаулық жағдайы, дене дайындығы бойынша бөлу;

- дәрігерлік тексеруден өтпеген балаларға дене жүктемелерін және дене шынықтыру ойын-сауықтарын орындауға рұқсат етілмейді;

- дене жаттығуларын үйрету әдістемесінің негізгі талаптары қатаң сақталуы тиіс:

- а) қимыл дағдыларын игерудің реттілігі;

- б) жүктемені біртіндеп ұлғайту;

- в) жаттығуларды дұрыс көрсету және мұқият нұсқау беру;

- г) жаттығулардың орындалуын мұқият бақылау.

Жарақаттанудың алдын алу әртүрлі болады, алайда олардың бастысы және маңыздысы ересектер тарапынан балалардың үйдегі қауіпсіздігін бақылау болып табылады. Сондай-ақ ата-аналар балаларға қимылды ойындар ойнауға тыйым салмауы, оларға үздіксіз шектеулер қоймауы керек, баланы жәбірлемей, барлығын шамалап істеу қажет. Кішкентай балалармен үнемі сақ болу, олардың жолдарынан қауіпті заттарды алып тастау керек. Ересек балаларға ойланбай жасаған қылықтары неге әкелетінін үнемі түсіндіріп отыру, ерлік туралы түсініктерінің қате екенін дәлелдеу қажет. Мұндай жағдайларда ата-аналарға дұрыс таңдалған әдебиет, кинофильмдер, телебағдарламалар көмектеседі.

БАЛАЛАР ЖАРАҚАТЫНЫҢ АЛДЫН - АЛУ БОЙЫНША ШАРАЛАР

Жарақаттанудың алдын - алу бойынша ата-аналар мен педагогтардың жұмысы қауіп тудыратын жағдайларды жоюға, жарақаттанудың алдын - алу негіздеріне балаларды жүйелі үйретуге бағытталады.

Осы мақсатта әрбір мектепке дейінгі ұйымда балалар жарақатының алдын-алу бойынша жылдық жұмыс жоспары жасалады және бекітіледі, онда мектеп жасына дейінгі балаларды жолда жүру ережелеріне үйрету бойынша педагогтармен ұйымдастырушылық-әдістемелік жұмыс, балалармен, ата-аналармен жұмыс, заттық-дамытушы ортаны құру бойынша жұмыс, әлеуметтік серіктестермен өзара әрекет қарастырылады. Мазмұнында балабақшадан тыс жердегі экскурсия мен серуендер кезінде балалардың өмірі мен денсаулығын қорғау бойынша нұсқаулық қарастырылуы тиіс.

Мектепке дейінгі ұйымда балалар жарақатының алдын - алу бойынша жұмыстың тиімділігін арттыру мақсатында мектепке дейінгі ұйымның жылдық жоспарына қаланың (ауданның) жол полициясы бөлімі қызметкерлерімен бірлескен іс-шаралар енгізілуі тиіс. Балалар жарақатының алдын-алу бойынша мәселелер жиі педагогикалық кеңестерде және меңгеруші жанындағы әкімшілік кеңестерде қарастырылуы қажет.

Мектепке дейінгі ұйымдарда қауіпсіздік ережелерімен балаларды тереңірек таныстыру ересек мектеп жасындағы балалармен «Қауіпсіз мінез-құлық негіздері» ұйымдастырылған оқу қызметі барысында жүргізіледі.

Балалардың қауіпсіз мінез-құлық туралы білімдерін қалыптастыру келесі кезеңдерде іске асырылады:

I кезең – жолда жүру ережесі туралы балалардың түсініктерін нақтылау үшін диагностика жүргізу.

II кезең – балалардың бастапқы түсініктерінің кеңейі, танымдық әрекеттің әртүрлері арқылы қауіпсіздік ережелері туралы жаңа білімдерінің жинақталуы (Ұйымдастырылған оқу қызметі, әңгімелер, бейнефильмдерді, мультфильмдерді қарау, мақсатты серуендерді ұйымдастыру, иллюстрацияларды қарау, ұйқасты ережелерді жаттау және т.б.).

III кезең – алған білімдерін бекіту және көркем әдебиет туындылары, драмалық ойындарды оқу және талқылау, экскурсия кезінде жеке тәжірибені бақылау көмегімен қауіпсіздік ережелерін сақтауға саналы қарым-қатынасты қалыптастыру.

IV кезең – балалардың бақылау мен өзін-өзі бақылау сезімдерін дамыту, өйткені балаға қауіпсіз мінез-құлық ережелерін үйрету кезінде бұл қабілеттер туындаған жағдайда уақытында және дұрыс бағыт алуына көмектеседі.

Көшедегі қауіпсіздік ережелерін балалардың бойында қалыптастыруда оқытудың заманауи көрнекіліктері мен техникалық құралдар ерекше рөл атқарады. Олардың көмегімен педагог инновациялық бағыттарды іске асырады және қойылған міндеттерді шешеді.

Балаларға жолда жүру ережесін үйретуді ұйымдастыру бойынша тәрбиешілерге көмек көрсетуде әдістемелік кабинетте жолда жүру ережелері бойынша бұрыш жасалады. Әр тәрбиеші өңір ерекшелігін, мектепке дейінгі ұйым және өз тобының жағдайын ескере отырып, шығармашылық танытуы керек.

Көшедегі қауіпсіздік ережелерімен балаларды таныстырудың түрлері, әдістері мен құралдары:

- әңгімелер;
- викториналар;
- сюжетті-рөлдік ойындар;
- драмалық ойындар мен театрландырылған ойындар;
- көлік алаңында ойындық практикумдер;
- суреттер мен иллюстрацияларды қарау;
- сурет бойынша сипаттау әңгімелерін құру;
- жеке тәжірибесінен әңгімелер құру;
- көшеде, қоғамдық көлікте ойындық оқыту жағдаяттарын ойнату;
- проблемалық міндеттер мен жағдаяттарды шешу;
- мультфильмдер, слайдтарды және т.б. қарау.

Ересек жастағы балалардың қоршаған орта туралы нақты білімдері бар. Сондықтан балалармен жұмыстың негізгі бағыты қызықты ойындар, логикалық есептер, жұмбақтар түрінде интеллектуалдық-ойындық әрекет болып табылады.

Жұмыстың басым бөлімі оқытудың практикалық түріне беріледі: мақсатты серуендер, бақылаулар, экскурсиялар кезінде балалар жаяу жүргіншілер мен көліктің өзара әрекетін бақылайды, қауіпсіз қозғалыс үшін маңызды сәттерге балалардың назары аударылады: ауа райының жағдайы, жаяу жүргіншілер саны, олардың қимылдық белсенділігі (серуендеу немесе асығу, жолдан жүгіріп өту немесе ақырын өту).

Мақсатты серуендердің ұсынылатын тақырыптары: «Көшемен танысу», «Көлікті бақылау», «Жаяу жүргіншілер өтпесі» және т.б. Педагогтар балалардың көшеде қауіпсіз жүру дағдысын қалыптастырады. Ол үшін ата-аналармен және жол қозғалысының өкілдерімен бірлескен жүйелі жұмыс жүргізіледі.

Әңгімелер, викториналардың үлгілік тақырыптары:

- «Неге балаларға көшеге ересектерсіз шығуға болмайды?»
- «Неге тротуарда ойнауға болмайды?»
- «Жолдан өту кезінде қандай ережелерді сақтау керек?»
- «Жол полициясы инспекторларының жұмысы туралы не білесіңдер?»
- «Жол белгілері кімге арналған?»
- «Қоғамдық көлікте өзіңді қалай ұстау керексің?» және т.б.

Балалардың еліктегіш келетінін ересектердің ұмытпағаны жөн. Егер бала ересектердің жол ережесін бұзғанын көрсе, жалпы қабылданған

ұсынымдарға немқұрайлы қараса, онда баладан бірдеңені талап ету жөнсіз, өйткені бала алдымен ересектерден үлгі алады.

Балалар жарақатын азайту бойынша жұмыс ата-аналардың белсенді көмегінсіз толыққанды және тиімді болмайды. Отбасында бала алғаш рет қадам басады, бастапқы дағдылар мен біліктерді алады, әдеттері қалыптасады.

Ата-аналармен жұмыс жүргізе отырып, оларға баласының денсаулығын қорғауға қатысудың маңыздылығын, бала үшін жеке және әлеуметтік жауапкершілік алатынын сезінуге көмектесу қажет. Ата-аналарды балаларын жарақат алуға итермелейтін қауіпті жағдайлардан бойларын аулақ ұстауға үйрете алатындарына көздерін жеткізу маңызды. Жұмыс ата-аналар осы мәселелерді ойланатындай етіп ұйымдастырылуы тиіс.

ТҮРЛІ ЖАС ТОПТАРЫНДА БАЛАЛАРДА ҚАУІПСІЗ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚТЫ ТӘРБИЕЛЕУ

Балалардың көше мен жолда қауіпсіз жүруін тәрбиелеу бойынша міндеттерді іске асыруды іс-әрекеттің әр түрінде ерте жастан бастау қажет: тұрмыстық жағдайда, ойында, ұйымдастырылған оқу қызметінде, үйден балабақшаға бара жатқан жолда. Баланың айналысып отырған кез келген іс-әрекетінде оны қажетті білімді сақтауы мен нақты дағдылардың қалыптасуы үшін бірнеше жол табуға болады.

Әрбір жас тобында балалардың жарақатын ескерту бойынша бұрыш жабдықталуы ұсынылады. Бұл әдемі жабдықталған стенд немесе жылжымалы папка болуы мүмкін. Материалдары балалар жарақаты маусымға байланысты ерекшеленетіндіктен жыл мезгіліне байланысты ауыстырылып отыруы тиіс.

Бірінші кіші топ (2-3 жас)

Балалардың қоршаған ортада бағдарлай білуін тәрбиелеу олардың мектепке дейінгі ұйымға келген алғашқы күнінен басталады.

Бұл жас тобындағы балалар аулада, көшеде көрген заттарын таниды және атай алады: үй, машина, доп және т.б. Бұл жаста балаларды заттарды айыра білуге, қызыл, жасыл, сарыны бөліп, көлемі мен түсі бойынша атай білуге үйретуді жалғастыру қажет. Тәрбиеші түспен ғана таныстырмайды, сондай-ақ түстер ережесіне сәйкес жұмыс істеу керек («Поезд» қимылды ойынын өткізуге болады). Балаларға тұратын жерлеріне, жергілікті орындарына тән көлікті бақылау ұйымдастырылады. Қауіпсіз жерде жол бойындағы машиналардың тез жүруін бақылап, адамдар жүретін жолдарды көрсетеді.

2-3 жастағы балаларда қауіпсіз мінез-құлықтың келесі дағдылар белсенді түрде қалыптасады:

- көшеде жалғыз жүруге болмайды, ата-аналармен немесе басқа ересектермен ғана жүруге болады;
- ересек адамның қолынан ұстап қана жолдан өтуге болады;
- жолда үстінде қауіпті (Тәрбиеші мұнда мақсаттардың шегін сезінуі керек – машина, техника мен жол алдындағы қорқыныш емес, қауіп-қатер сезімі тәрбиеленеді) екенін біледі.

Екінші кіші топ (3-4 жас)

Балаларды жолдың жүргінші бөлігін, тротуарды, жол жиегін айыруға, бағдаршамның жасыл мен қызыл белгілерінің мәнін түсінуге үйретеді. Балаларды нақты ережелермен өз қимылдарын келісе отырып, кеңістікте бағдарлай білуге үйретеді (қызыл түске – тоқта, жасыл түске - жүр). Тротуар шетінде тоқтауға және жолға шықпауға үйрету. Көлік түрлерін айыра білу. Нақты мысалдарда жылдам-баяу түсініктерін ашу қажет (бір-бірінен озып келе жатқан екі машинаны салыстыру; адам ақырын, ал машина тез жүреді және т.б.). Себеп-салдарлық байланыс пен тәуелділігін белгілеуі жөн (көлік

тоқтады – адамдар жолдан өте бастады, адамдар жолдан өтті – көлік жүрді). Балалар жол, көше, тротуар, жолдың жүру бөлігі тәрізді терминдерді қолдану.

Бағыттық көлік құралдарын тағайындалуын айта отырып, тәрбиеші балаларды қоғамдық көліктегі тәртіп ережелерімен таныстырады. Балалар өздеріне қатынасы бойынша осы немесе басқа заттың орналасуын анықтай алуға үйренуі керек (менің алдымда – дуал, оның артында – үй, менің оң жағымда – машина, сол жағымда – жол мен т.б.). Балалардың алған әсерлерін бекітуді сабақтарда, ойындарда, әңгімелерде, макеттер практикумында, фланелеграфта ұйымдастыру қажет.

3-4 жастағы балаларды жинақталған тәжірибе нәтижесінде келесі дағдылар қалыптасады:

- көшеде жалғыз жүруге болмайды, ата-аналармен немесе басқа ересектермен ғана жүруге болады;
- егер тротуардың жиегіне келсең, онда жолдың жүру бөлігіне аяқ баспа;
- ересек адамның қолынан ұстап қана жолдан өтуге болады;
- нақты ережелер мен талаптарды орындаса, онда көлік пен жол қауіпсіз болады.

Ортаңғы топ (4 – 5 жас)

Ортаңғы топта кіші топтарда бастаған жұмысты жалғастырған жөн. Балабақша ауласында және жақында орналасқан көшелерде балаларды бағдарлауға үйретеді; жақын маңдағы қоғамдық-тұрмыстық ғимараттар атауларымен таныстырады.

Балаларды жолда жүру ережелерімен таныстыруды жалғастыра отырып, олардың байқағыштығын дамытады. Балаларды жаяу жүргіншілер мен көлік жүргізушілерінің өзара қатынасының қарапайым байланысын анықтауға үйретеді. Қоғамдық көлік туралы білімін кеңейтеді, жүргізуші еңбегімен таныстырады. Балаларды көліктің, адамның орналасқан жерін, олардың қозғалыстағы өзгерістерін анықтауға және атауға үйретуді жалғастырады: жүреді, жүгіреді, жолдан өтеді, тоқтайды, алыс, жақын. Балаларға сюжеттік суреттің мазмұны бойынша жолдағы жағдаят туралы шағын әңгіме құруға үйретеді.

Өзі туралы әңгімелеуге үйрету: немен барды, ол қалай болды, қайда отырды немесе тұрды, неден ұстап тұрды. Балаларды кеңістікте бағдарлай білуге үйретуді жалғастыру, өзінен бағытты анықтау, осы бағытта қозғалу: оңға, солға, алға, артқа, жоғары, төмен; оң және сол қолын білу. Серуен кезінде тротуардың оң жақ бөлігін анықтауға және оны ұстана жүруге үйрету. Балалар өздеріне қатынасы бойынша осы немесе басқа заттың орналасуын анықтай алуы керек (менің алдымда – дуал, оның артында – үй, менің оң жағымда – машина, сол жағымда – жол және т.б.).

Жыл бойы балалармен бірнеше мақсатты серуендер ұйымдастырылады, онда балалар бағдаршамның қызметін, жаяу жүргіншілер мен көліктің өзара әрекетін бақылайды, жолдағы арнайы таңбалармен және жол белгілерімен танысады, тәрбиеші бір уақытта балалардың назарын жаяу өтпе жолға және оны белгілейтін белгіге аударады. Балалар оны кітаптардағы, макеттердегі

суреттерден табуды үйренеді. Балаларға жаяу өтпе жолда және оған келгенде өзін дұрыс ұстай білудің маңыздылығын түсіндіру.

Бес жасқа қарай балаларда қауіпсіз мінез-құлықтың келесі дағдылары қалыптасады:

- жаяу жолмен ғана жүру керектігін біледі;
- жаяу жолмен жүгіруге болмайтынын, оның басқа жаяу жүргіншілерге кедергі келтіретінін және қауіпті екенін, абайсызда жолдың жүретін бөлігіне шығып кетуге болатынын түсінеді;
- жолдағы қозғалысты бағдаршамның реттейтіні туралы түсінікке ие;
- жерасты өтпе жолы арқылы жүреді.

Ересек топ (5-6 жас)

Ересек топта тәрбиеші балалардың алған білімдерін нақтылап және толықтырып қана қоймай, оларды өмірде кездесетін жол жағдаяттарына байланысты практикалық міндеттерді шешуге дайындайды. Балалар кеңістікте бағдарлай отырып, заттың өзіне қатынасы бойынша және басқа заттарға қатысты орналасуын анықтайды. Балабақша ауласында және жақын орналасқан шағын ауданда (мектеп, дүкен, дәріхана, емхана, пошта) еркін бағдарлауды үйретуді жалғастыру керек. Өзінің тұратын төңіректегі көлік құралдарының түрлерін ажырату, үйден балабақшаға, дүкенге, емханаға дейін немен баруға болатынын, ата-аналары қандай көлікті пайдаланатынын біледі. Балаларды қоғамдық орындардағы мінез-құлық ережелерімен таныстыруды жалғастырады: ақырын сөйлеу, тәртіп, тазалық сақтау, көлікте ересектерге, сәбилерге және мүгедектерге орын беру. Балалардың назарын есікке сүйенуге, есікті ұстауға (ашылып кетіп, саусақтарын, қолын қысып алуы мүмкін) болмайтындығына; автобус кенеттен тоқтауы мүмкін, сондықтан қозғалыс кезінде тұтқадан ұстау керектігіне аударды. Балалар көлікте балалары бар жүргіншілерге, мүгедектерге арналған орындар қайда орналасқанын, жол ақысын қалай төлейтінін білуге тиіс.

Ересек топта мақсатты серуендер айына бір рет өткізіледі. Серуенде балалардың жолдың жүретін бөлігі, осьтік сызық туралы түсініктері бекітіледі; олар қиылыспен, кейбір жол белгілерімен танысады, жаяу жүргіншілер мен жолаушыларға арналған ережелер туралы неғұрлым толық білім алады. Жолда жүру ережелерімен таныстыруды жалғастырып қана қоймай, белгілермен, жол-көлік оқиғаларының себептерімен де таныстырады.

Алған білімдерді ойындарда, ойындық үйретуші жағдаяттарда, балалармен әңгімелесуде бекітеді.

Ересек мектепке дейінгі жастағы балалар игеретін дағдылар:

- жолдан өту үшін тоқтап, жан-жағына қарау керектігін біледі;
- автобуста, троллейбуста немесе басқа көлік түрінде отырғанда кенет тежелгенде құлап қалмас үшін бір заттан ұстау керектігін түсінеді;
- жолдың жанында ойнау және жолдың жүретін бөлігінің шетінде тұрудың қауіпті екенін біледі;
- көліктен шыққан кейін асықпай, трамвай, троллейбус, автобус аялдаман жүріп кеткеннен соң жолдан өтуге болатынын түсінеді.

Мектепалды даярлық тобы (6-7 жас)

6-7 жастағы балалардың әрекеті:

- ақпаратты қабылдауға (көшеден естілетін белгілерді сезу, қарау және көру, тыңдау, есту);
- ақпаратты өңдеуге (қауіптің немесе қауіпсіздіктің деңгейін анықтау);
- өңдеу және неғұрлым қауіпсіз шешім қабылдауға;
- қабылданған шешімді орындауға бағытталған.

Осы жастағы балалар өз ықшам ауданын, әсіресе көшелердің қиылысқан жерлерін, қайда және қандай белгілердің тұрғанын (жаяу өтпе жол, жаяу жүргіншілердің жүруіне тыйым салынады, шлагбаумы бар темір жол өткелі, жөндеу жұмыстары, балалар, медициналық көмек пункті,) жақсы білулері тиіс. Алған білімдері нақты болу үшін, олар шынайы өмірлік жағдайлармен үйлесіп, сондай-ақ ойындарда, ойындық үйретуші жағдаяттарда, балалармен әңгімелесу кезінде бекітілуі тиіс.

Осы жастағы балаларда көшеден өтумен байланысты әрекеттерде дербестігін және жауапкершілігін қалыптастыру, себеп-салдарлық байланыстарды орнатуды, үйден балабақшаға, дүкенге дейін неғұрлым қауіпсіз қозғалыс бағытын таңдауды үйрету. Балаларды жол жағдайы қауіпін болжай білуге және оны мүмкіндігінше болдырмауға үйрету, жаяу жүргіншілер мен жүргізушілерді құрметтей білуге тәрбиелеу.

Жүргізілген жұмыстың нәтижесінде 6-7 жастағы балаларда мынадай дағдылар қалыптасады:

- жолды толық көріп тұрған жағдайда ғана одан өтуге болатынын біледі;
- барлық қозғалыс бағытынан неғұрлым қауіпсізін таңдай білуді түсінеді;
- қауіптілік деңгейін арттыру ретінде ауа-райының өзгерістері мен көру жағдайына әрекет ете біледі;
- жол белгілері талаптарын, реттеуші мен бағдаршамның белгілерін орындайды.

Балада жол мен көлік алдында қорқыныш болмау үшін, егер ол сақ болса және жол қауіпсіздігі ережелерін орындаса, ешқандай жамандыққа ұшырамайтындығын айтып, оның бойында өзіне деген сенімділікті қалыптастыру қажет.

Балаларда қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын тәрбиелеу барлық белсенді әрекет барысында: ойындарда, еңбекте, балалардың түсінуіне жеңіл қоғамдық өмірдің оқиғаларымен және құбылыстарымен, табиғатпен таныстыру барысында жүзеге асырылады.

Балалар «Қоршаған ортамен танысу», «Қауіпсіз мінез-құлық негіздері» ұйымдастырылған оқу қызметінде, табиғат бұрышында жұмыс істеу кезінде және аулада тек жұмыс дағдыларын игеріп қана қоймайды, сондай-ақ түрлі заттармен қауіпсіз әрекет ету ережесін біледі, түрлі өмірлік жағдайларда білімдерін қолдануға үйренеді.

ЗАТТЫҚ-КЕҢІСТІКТІК ДАМЫТУШЫ ОРТАНЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ

Дамытушы ортаны құру бойынша жұмыстар Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасына сәйкес жүргізіледі және мектеп жасына дейінгі балаларда қауіпсіз мінез құлық дағдылары мен білімін қалыптастыруға ықпал етеді.

Жарақаттың алдын-алу бойынша міндеттерді іске асыру үшін әдістемелік кабинетте келесі материалдар болуы қажет:

- мектеп жасына дейінгі балаларда қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын қалыптастыру бойынша нормативтік-құқықтық қор;
- әдістемелік әдебиеттер,
- педагогтарға әдістемелік ұсынымдар,
- барлық жас топтары үшін жолда жүру ережесі бойынша іс-шараларды перспективалық тақырыптық жоспарлау;
- викториналар сценарийлері, ойын-сауықтар, саяхаттар;
- жаднамалар, нұсқаулықтар, ұсынымдар, ата-аналарға және балаларға суретімен кеңестер;
- оқу-әдістемелік және көркем әдебиет;
- үйрететін мультимедиялық ойын құралдары;
- компьютерлік бағдарламалар, жол қозғалысы ережелері бойынша ойындар.

Жұмыстың дәстүрлі түрлерімен бірге жобалау әрекеті де қолданылады, онда балалар зерделеу, эксперимент жасаумен, дұрыс шешімді табуды үйренетін арнайы кеңістіктік орта құрылады. Осы бағытағы жобаларды іске асыру балалар жол-көлік жарақаттарының алдын алу мен оны алдын-ала ескерту бойынша жұмыстардың тиімділігін арттыруға ықпал етеді. Дәл осы әрекетте балалар алдына қойылған міндеттердің шешімдерін іздеуде дербестік танытады.

Топтағы заттық-дамытушы орта көрнекі, қызық, көркем безендірілген материалды қамтиды:

- қауіпсіз жол қозғалысы тақырыбы бойынша суреттер, көлік және жаяу жүргінші бағдарламаларының жеке иллюстрациялары;
- жаяу өтпе жолдар («зебралар», жер асты және жер үсті өтпе жолдар); жол белгілерінің иллюстрациялары;
- жаяу жүргіншілердің дұрыс және бұрыс қозғалыстарының сюжетті иллюстрациялары.

Үлгілік оқу жоспарына сәйкес ересек топтан бастап, екі аптада бір рет «Қауіпсіз мінез-құлық негіздері» ұйымдастырылған оқу қызметі өткізіледі. Педагог алдына қойылған міндеттерді шешу үшін дидактикалық және көрсететін материалы, үйрететін бейнефильмдері, ойындар, тақпақтар, жұмбақтар, тасымалданатын механикалық бағдарламалар, жол қозғалысы белгілері, жол жағдаяттары бейнеленген фланелеграф, плакаттар, сюжетті суреттерді, «Лего» конструкторларын, темір құрастыруларды, құрылыс

жиынтықтарын, көлік құралдарының жиынтығын және басқаларды қамтитын оқу әдістемелік кешенді қолданады.

Ата-анамен жұмысқа да үлкен мән беру қажет. Көрнекі насихаттау арқылы ересектерге жүктелген жауапкершілікті белгілеу қажет. Ата-аналарға мәселенің өзектілігін, көбінесе апатқа ұшырататын жағдайларды көрсету қажет. Тек мектепке дейінгі ұйым мен отбасының ынтымақтастығы арқасында балаларда көшеде жүрудің қауіпсіз мінез-құлық дағдыларын берік орнатуға болады. Ата-аналар жиналысына келесі мәселелерді қоюға болады: «Көшедегі тәртіп жаяу жүргіншілер қауіпсіздінің кепілі», «Жолда жүру ережесі не үшін қажет?», «Балалар жол-көлік жарақаттарының әдеттегі түрлері және олардың алдын алу», «Балаларды көшедегі мінез-құлық ережелеріне үйретудегі ересектердің рөлі» және басқалар.

Ата-аналарға мектепке дейінгі ұйымда өткізілетін жол қозғалыстарының қауіпсіздігі және олардың алдын-алу туралы барлық ақпараттар (ойындар, үздік суретке байқаулар, көшедегі қауіпсіз мінез-құлық ережелерін үйрету бойынша дамыту және оқыту сабақтары, тақпақтарды жаттау, жұмбақтар шешу, театрландырылған қойылымдар, мультфильмдер көрсету және басқалары өткізу мерзімдері оларға дайындық барысы, осы шараларға ата-аналардың қатысуы және қорытынды жасау туралы) беріледі.

ҚОРЫТЫНДЫ

Мектепке дейінгі ұйымның кешенді жүргізілген шаралары арқылы балалар жарақатының алдын алуға болады. Балалар жарақатының алдын-алуда ата-аналар, тәрбиешілер мен мектепке дейінгі ұйым қызметкерлері мен мүдделі құрылымдардың бірлесіп ат салысуы ғана оң нәтиже береді.

Балалардың өлім-жітімін азайтуға және сырқаттануын төмендетуге бағытталған шаралар кешенінің ішінде балалардың өмірі мен денсаулығына қауіп төндіретін басты факторлардың бірі болып табылатын кездейсоқ жағдайлар мен жарақаттардың алдын алу ерекше рөл атқарады.

Мектепке дейінгі ұйым қызметкерлері алдына міндет қоюы тиіс - балалармен кездейсоқ жағдайларды тек балабақша қабырғасында ғана емес, үйінде, көшеде, орманда дем алғанда және т.б. жағдайларда болдырмау үшін барлық мүмкіндікті жасауы қажет.

Мектепке дейінгі ұйым әкімшілігі жарақаттануға қауіпсіз орта құруға және үнемі балалардың өмірі мен денсаулығын қатаң бақылауды, сондай-ақ қауіпсіздік техникасы талаптарын қатаң сақтауды қамтамасыз етуі тиіс.

Балалар жарақатының алдын-алу бойынша мақсатты, әлеуметтік бағытталған жұмыстың түпкі қорытындысы балалар жол-көлік жарақаты деңгейінің төмендеуіне, олардың денсаулығын, ең бастысы - баланың өмірін сақтап қалуға мүмкіндік береді.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы 2007 жыл 27 шілде.
2. Қазақстан Республикасының Еңбек кодексі 2015 ж. 23 қараша.
3. Мектепке дейінгі ұйымдарға және сәбилер үйлеріне қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптар" санитариялық қағидаларын бекіту туралы (Қазақстан Республикасы Денсаулық сақтау министрінің 2017 жылғы 17 тамыздағы № 615 бұйрығы)
4. Қазақстан Республикасы мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты. 2016 жылғы 13 мамырдағы № 292.
5. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы ҚР БҒМ 2016 жылғы 12 тамыздағы №499 бұйрығы
6. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу жоспары (ҚР БҒМ 2012 жылғы 20 желтоқсандағы №557 бұйрығы (ҚР БҒМ 2016 жылғы 22 маусымдағы №391 бұйрығына қосымша)
7. Жұмыс берушінің еңбек қауіпсіздігі және еңбекті қорғау жөніндегі нұсқаулықты әзірлеу, бекіту және қайта қарау қағидаларын бекіту туралы. Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 30 қарашадағы № 927 бұйрығы.
8. Батпенев Н.Д., Джаксыбекова Г.К. Некоторые итоги реализации программы по профилактике и снижению травматизма в РК // Стратегия развития здравоохранения Республики Казахстан: материалы международной конференции. – Алматы, 2003. – С.29-32.
9. Нормы оснащения оборудованием и мебелью организаций дошкольного и среднего образования, а также специальных организаций образования, приказ МОН РК от 22 января 2016 года № 70.
10. Хромцова Т.Г. Воспитание безопасного поведения дошкольников на улице: Учебное пособие – М.: Центр педагогического образования, 2007.
11. Авдеева Н.Н., Князева О.Л., Стеркина Р.Б. Безопасность: Учебное пособие по основам безопасности жизнедеятельности детей старшего дошкольного возраста. – М.: ООО «Издательство АСТ - ЛТД», 1998.

МАЗМҰНЫ

Түсіндірме жазба.....	3
Балалар жарақаты негізгі түрлері.....	4
Балалар жарақатының алдын-алу бойынша шаралар.....	8
Түрлі жас топтарында балаларда қауіпсіз мінез-құлықты тәрбиелеу.....	11
Заттық-кеністіктік дамытушы ортаны ұйымдастыру.....	15
Қорытынды.....	17
Пайдаланылған әдебиеттер тізімі.....	18
Қосымша.....	20

**Балалардың өмірі мен денсаулығын қорғау бойынша
балабақша тәрбиешілеріне арналған
НҰСҚАУЛЫҚ**

1. Балалардың өмірі мен денсаулығын қорғау жөніндегі нұсқаулықты балабақшаның барлық тәрбиешілері орындауға міндетті.
2. Тәрбиешілер балалардың өмірі мен денсаулығы үшін жеке басымен жауап береді.
3. Тәрбиешілер баланың мінез-құлқы мен тәртібін режимнің барлық сәтінде байқап-бақылап отырулары, жарақаттан сақтандыруға көңіл аударуы тиіс.
4. Балалардың балабақша ішінде, балабақша территориясынан тыс жерде жүріп-тұруы барысында, сондай-ақ оқытудың техникалық құралдардың (теледидар, компьютер және т.б.) пайдаланған кезде қауіпсіздігін қамтамасыз етіп, олардың балабақша аумағынан сыртқа кетуіне жол бермеу.
5. Бала өздігінен кетіп қалған жағдайда тәрбиеші жедел оны іздестіруді ұйымдастырып, бұл туралы әкімшілікке хабарлауы тиіс.
6. Балаларды үйлеріне жалғыз жіберуге, оларды бөтен, мас күйдегі адамдаға беруге тыйым салынады.
7. Баланы балабақшадан алуға сенім білдірілген адамдарына қатысты ата-аналармен ертерек келісіп, бұл ата-анасы мен сенім білдірілген тұлға растаған сенімхатпен ресімделуі қажет.
8. Балалармен сабақ өткізген кезде ҚТ сақтап, оларды еңбектің қауіпсіз әдістеріне үйрету.
9. Сабақтарда сіріңке және басқа да қауіпті материалдарды қолдануға болмайды.
10. Учаскеде, топта, дәлізде және баспалдақ алаңдарында өзін-өзі ұстау тәртібінің қауіпсіздігі туралы балаларға үнемі нұсқаулық беру.
11. Балаларды серуендеу кезінде топқа жалғыз жібермеу.
12. Әрдайым балалардың қасында болу.
13. Серуен алдында телімде қауіпті заттар мен өсімдіктердің бар-жоғын қарау.
14. Балалар өрмелегенде және спорт жабдықтармен айналысқанда (әткеншек тебу, карусель, гимнастика қабырғаларымен, спиральмен өрмелеу, орындықтармен және бөренемен жүру) оларды сақтандыру қажет.
15. Балалардың жарақаттануын болдырмау үшін барлық стационарлық балалар жабдықтары, портреттер, картиналар, шкафтар, сөрелер және т.б. еденге немесе қабырғаға бекітілуі тиіс.

ИНСТРУКЦИЯ

для воспитателей детского сада

по охране жизни и здоровья детей

1. Инструкция по охране жизни и здоровья детей обязательна для исполнения всеми воспитателями детского сада.
2. Воспитатели несут персональную ответственность за жизнь и здоровье детей.
3. Воспитатели должны осуществлять наблюдение за поведением ребенка во всех режимных моментах, обращать внимание на профилактику травматизма.
4. Обеспечивать безопасность детей во время передвижения по помещению детского сада, за пределами территории детского сада, а также при использовании технических средств обучения (телевизор, компьютер и т.д.), не допускать ухода детей за пределами участка детского сада.
5. В случае самовольного ухода ребенка воспитатель должен немедленно организовать его поиски, поставить в известность администрацию.
6. Запрещается отпускать детей домой одних, отдавать их чужим лицам, лицам в нетрезвом состоянии.
7. Необходимо заранее договориться с родителями относительно тех лиц, которым они доверяют брать ребенка из детского сада и оформить это доверенностью, заверенной родителем и доверенным лицом.
8. Соблюдать ТБ при проведении занятий с детьми, обучать их безопасным методом труда.
9. Не использовать на занятиях спички и другие опасные материалы.
10. Постоянно инструктировать детей о безопасном поведении на участках, в группах, коридорах и на лестничных площадках.
11. Не отпускать детей одних в группу во время прогулки.
12. Всегда цаходиться рядом с детьми.
13. Перед прогулкой осматривать участок на наличие опасных предметов и растений.
14. Во время занятий на спортивном оборудовании (катание на качелях, каруселях, лазание по гимнастическим стенкам, спиральям, ходьба по скамейкам и бревну) необходимо их страховать.
15. Все стационарное детское оборудование, портреты, картины, шкафы, полки и др. должны быть закреплены на полу или стене во избежание детского травматизма.

Ұйымдастырылған оқу қызметін ұйымдастыру және өткізу бойынша балабақша тәрбиешілеріне арналған НҰСҚАУЛЫҚ

1. Балалардың қауіпсіз тәртіп ережелерін игеруі және айналасындағы заттарға дұрыс карауы үшін оларға осы заттардың қасиеттері туралы түсінікті, карапайым түрде білуге баулу.
2. Баланы абай болуға үйрету, оның саналы түрде жарақаттану қаупі бар жағдайлардан алшақ болуға көмектесетін мақсаттарын қалыптастыру.
3. Баланың бүкіл белсенді қызметі үрдісінде қауіпсіз мінез-құлақ тәртібі дағдыларына тәрбиелеу.
4. Барлық ұйымдастырылған оқу қызметінде, әсіресе құрастыру, қол еңбегі, аппликация ұйымдастырылған оқу қызметін кезінде балаларды түрлі заттарды (қайшы, ине, табиғи материалдар және т.б.) қауіпсіз қолдана білуге үйрету.
5. Ұйымдастырылған оқу қызметінде, қолмен ұсақ-түйек жасағанда материал ретінде сіріңкені және басқада балалар денсаулығына зиян заттарды пайдалануға болмайды.
6. Ұйымдастырылған оқу қызметін ұйымдастырып, өткізу кезінде табиғи жарықтың болуына (жарық сол жақтан түсуі тиіс) көңіл аудару.
7. Ұйымдастырылған оқу қызметін өткізген уақытта бір де бір бала топтың басқа үй-жайында жалғыз қалмауын қадағалау.
8. Қауіпсіздік ережелері туралы нақты әрбір ұйымдастырылған оқу қызметінде балаларға нұсқаулық беру.
9. Ұйымдастырылған оқу қызметіне арналған жабдықтар ҚТ талаптарына сәйкес болуы тиіс.
10. Ұйымдастырылған оқу қызметін ұйымдастыруға қойылатын санитарлық-гигиеналық талаптарды сақтау.

ИНСТРУКЦИЯ для воспитателей детского сада по организации и проведению ОУД

1. Для усвоения детьми правил безопасного поведения и правильного обращения с окружающими предметами прививать детям доступные элементарные знания о свойствах этих предметов.
2. Приучать ребенка к осторожности, формировать определенные установки, которые помогут ему сознательно избежать травмоопасных ситуаций.
3. Воспитывать навыки безопасного поведения в процессе всей активной деятельности ребенка.
4. На всех ОУД, особенно по конструированию, ручному труду, аппликации, обучать детей безопасному обращению с различными предметами (ножницами, иголкой, природным материалом и т.д.)

5. Не использовать на ОУДв качестве материала для поделок спички и другие опасные для здоровья детей предметы.
6. При организации и проведении ОУД следить за естественным освещением (свет должен падать с левой стороны).
7. Во время проведения ОУД следить за тем, чтобы ни один ребенок не находился в другом помещении группы один.
8. Инструктировать детей о правилах безопасности на каждом конкретном ОУД.
9. Оборудование для ОУД должно соответствовать 4 требованиям ТБ.
10. Соблюдать санитарно - гигиенические требования к организации ОУД.

**Жаз мезгілінде баланың өмірі мен денсаулығын қорғау жөніндегі
балабақша тәрбиешілеріне арналған
НҰСҚАУЛЫҚ**

1. Балалар топта болған уақытта күні бойы ауа-жылу режимін сақтау.
2. Балалар жоқ кезде, топтық бөлмеде - балалар ұйықтағанда немесе серуендегенде желдетілуі керек.
3. Балалар серуенге баспалдақпен түскенде ҚТ сақтай отырып, ұйымдастырыла шығарылады: балалар төменгі қанат-қоршаулардан ұстап, бірін-бірі итермеуі және қумауы тиіс.
4. Балалар серуендейтін телім алдын ала қауіпті заттар мен өсімдіктердің бар-жоғына тексеріледі, ондағы жабдықтар балалардың ойнауына қауіпсіз: берік, шығып кеткен шеге мен босаған тақтайларсыз болуы тиіс.
5. Құммен ойнайтын орында таңартөңге және кешкі серуеннен кейін құм қазылып, конус тәрізді тәрізді етіп бір жерге үйіледі.
6. Балалар құммен ойнағанда бір-біріне лақтырмауын және шашпауын бақылау қажет. Балаларға құмның көзге түсуі мүмкін екендігі ескертіліп, айтылады.
7. Балалардың бассейнге шомылуы қатаң түрде кесте бойынша және тәрбиеші немесе медицина қызметкері қатысуымен өткізіледі.
8. Балалар шомылған кезде шомылу мен демалу уақыты кезектестіріліп, уақыт мөлшері сақталады.
9. Ыстық уақытта қызып кетуді болдырмас үшін балалардың басына жеңіл әрі жұмсақ бас киімдер кигізілуі тиіс.
10. Өткеншек тепкенде және ойын төбешектеріне шығып-түсіп, спиральдарға, баспалдақтарға өрмелегенде балалар міндетті түрде сақтандырылады.
11. Ыстық мезгілде су ішу режимін сақтау қажет: балаларға қайнатып суытылған су немесе шырын ішкізу.

12. Баланың бойы жететін деңгейде ілгек пен шеге қағуға, үй жайды безендіргенде кнопка, ине скрепка басқа да үшкір заттарды қолдануға тыйым салынады.

13. Бөлме өсімдіктерінің астындағы нәрселері орнықты болуы тиіс, гүлді шешінетін шкафқа, топтық және дәретхана бөлмелеріне орналастыруға жол берілмейді.

14. Қандай жағдай болса да, баларадың караусыз қалдыруға болмайды.

15. Балалар мен ата-аналарға дәрілік препараттар (дәрумендер, шырындар

және т.б) әкелуге және беріп жіберуге рұқсат етпеу.

16. Балаларды қабылдап алған уақытта олардың өздерімен өмірлері мен денсаулықтарына қауіп төндіретін майда, қажетсіз заттарды (ұсақ моншақ, тиын, түйме, шаш қыстырғыш, сақина және т.б.) әкелмеуін бақылау.

17. Балалар топта болғанда дәретханада, топта және ұйықтайтын бөлмеде торы жоқ терезелерді ашық қалдырмау.

18. Балаларға қауіпті деген сабаққа арналған қажет жабдықтарды, сондай-ақ зарарсыздандыратын ерітінділер мен жуу құралдарын бала қолы жетпейтін орында ұстау.

19. Балабақшада болған уақытта туындауы мүмкін қауіпті жағдайлар бойынша нұсқауларды баларға үнемі үйрету.

20. Балабақшадан тыс жерлерде балалармен экскурсия өткізу және серуендеу жөніндегі нұсқаулықты сақтау.

ИНСТРУКЦИЯ

для воспитателей детского сада по охране жизни и здоровья детей в летний период

1. В течение дня во время пребывания детей в группе соблюдать воздушно тепловой режим.

2. Проветривание проводить только в отсутствие детей; в групповой комнате во время сна или прогулок детей.

3. На прогулку детей выводить организованно, соблюдать технику безопасности при спуске с лестницы: дети должны держаться за нижние перила, не толкать и перегонять друг друга.

4. Участок для прогулок с детьми должен предварительно осматриваться на наличие опасных предметов и растений, оборудование на участке должно быть безопасным для игр детей: устойчивым, без торчащих гвоздей и ослабленных досок.

5. Песок в песочнице должен вскапываться после утренней и вечерней прогулок и собираться в конусообразную кучу.

6. При играх детей с песком следить, чтобы они не разбрасывали и не бросали друг в друга. Напоминать детям, что песок может попасть в глаза.

7. Купание детей в бассейне проводить строго по графику и только в присутствии воспитателя и медицинского работника.

8. При купании детей чередовать время купания и отдыха, соблюдать дозировку времени.

9. В жаркое время, во избежание перегрева, у детей должны быть мягкие и легкие головные уборы.

10. При катании детей на качелях и горках, при лазании на спиральных, лестницах обязательно страховать детей.

11. В жаркое время года необходимо соблюдать питьевой режим: поить детей охлажденной кипяченой водой или соками.

12. Запрещается вбивать крючки и гвозди на уровне роста ребенка, использовать в оформлении помещения кнопки, иглы, скрепки и другие острые предметы.

13. Подставки под комнатные растения должны быть устойчивыми; не допускать установки кашпо с цветами на шкафах для раздевания, в групповых и туалетных комнатах.

14. Ни при каких обстоятельствах не оставлять детей одних, без присмотра взрослых.

15. Не разрешать детям и родителям приносить и передавать лекарственные препараты (витамины, сиропы и др.)

16. Во время приема детей контролировать, чтобы у детей не было с собой мелких и ненужных предметов, представляющих опасность для их жизни и здоровья (мелкие бусы, монеты, пуговицы, заколки, колечки и др.)

17. Во время присутствия детей в группе не оставлять открытыми не покрытые сеткой окна в туалете, группе и в спальном комнате.

18. Все необходимое оборудование для занятий, представляющее опасность для детей, а также дезрастворы и моющие средства держать в недоступном для детей месте.

19. Постоянно инструктировать детей по опасным ситуациям, которые могут возникнуть во время их пребывания в детском саду.

20. Соблюдать инструкцию по проведению экскурсий и прогулок с детьми за пределы детского сада.

**Қыс мезгілінде баланың өмірі мен денсаулығын қорғау жөніндегі
балабақша тәрбиешілеріне арналған
НҰСҚАУЛЫҚ**

1. Күні бойы балалар топта болған уақытта жылу режимін сақтау керек.
2. Терезелер жабық, үй-жай жылытылған болуы тиіс.
3. Серуен алдында балалар ойнайтын жерді даярлап қою керек: жолды, сырттағы басқышты, орындықтар мен қалқа шатырды қардан, мұздан тазалау.

4. Жалғыз аяқ жол мен орындықтарды тазаласуға тек үлкендеу балаларды тартуға болады, олар үшін балаларға ағаш күректер болғаны жөн.
5. Еңбек қызметтері тәрбиешінің қадағалауымен жүреді.
6. Мүз төбешіктерден сырғанау тек тәрбиеші бақылауымен ғана рұқсат етіледі.
7. Шанамен сырғанағанда балаларды сақтандыру қажет.
8. Балабақша аумағында серуендеген уақытта балалардың қар не мұз түсуден сақтануы үшін ғимаратқа жақындамағаны жөн.
9. Балаларды қармен ойнаудың ережелерімен таныстыру: қар мен мұзды ауызға салуға, бір-бірімен мұзбен атысуға болмайды, қарды тек қолғаппен ойнау.
10. Сыртқы ортамен байланысты туындайтын жарақаттану қаупі бар жағдайларды дер кезінде жою.
11. Балаларды жарақаттанудың алдын алу негіздеріне үйрету: қыста жолда абайлап жүру, мұз жолда сырғанақ теппеу, ересек адамның қолынан ұстау, шанамен жүргінші жолы бойында сырғанамау.
12. Балалардың серуенде тоназып қалмауын бақылап отыру.

ИНСТРУКЦИЯ

для воспитателей детского сада по охране жизни и здоровья детей в зимний период

1. В течение дня во время пребывания детей в группе соблюдать тепловой режим.
2. Окна должны быть закрыты, помещение утеплено.
3. Перед прогулкой подготовить участок для игровой деятельности детей: очистить от снега, льда и сосулек дорожки, наружные лестницы, беседки и навесы.
4. К очистке снега с дорожек и скамеек можно привлекать только старших детей, для них необходимо иметь детские деревянные лопатки.
5. Трудовая деятельность детей должна проходить под присмотром воспитателя.
6. Катание с ледяных горок разрешается только под присмотром воспитателя.
7. При катании на санках необходимо страховать детей.
8. Во время прогулок по территории детского сада не подходить близко к зданию во избежание попадания сосулек или снега с крыши на детей.
9. Инструктировать детей о правилах игры со снегом: нельзя брать в рот снег сосульки, кидать сосулками друг в друга, играть со снегом только в варежках.
10. Вовремя устранять возникающие травмоопасные ситуации, связанные с внешней средой.

11. Обучать детей основами профилактики травматизма: зимой осторожно идти по дорогам, не кататься на ледяных дорожках, держаться за руку взрослого, не кататься на санках близко к проезжей части.

12. Следить за тем, чтобы дети на прогулке не переохладились.

Көктемгі-күзгі кезеңде баланың өмірі мен денсаулығын қорғау жөніндегі балабақша тәрбиешілеріне арналған НҰСҚАУЛЫҚ

1. Серуенге шығар алдында жерде балалар үшін қауіпті заттардың бар жоғын тексеру: сынған шыны, сым, шығып тұрған шеге.

2. Балалардың ауыздарына бөтен заттарды, өсімдіктерді, санырауқұлақты салмауын бақылап отыру қажет.

3. Жаңбырлы күндері балалардың үстінде серуендеуге сай киімдерінің болуын қадағалау.

4. Жауынды күні балалар көлеңкеде немесе қалқаның астында болуы тиіс. Серуендеу уақытын қысқартуға болады.

5. Балабақша аумағынан тыс жердегі парк пен саябаққа экскурсияға шыққан уақытта «Балалармен экскурсия жасау және серуендеу ережесі» нұсқаулығын сақтау қажет.

6. Қала көшелерімен серуендеу кезінде көшеден өтудің ережесін сақтау керек: қиылыста, бағдаршам белгісі бойынша, өздерімен бірге қызыл белгі беретін жалауша алу. Балалар тобына екі ересек адам еріп жүру қажет.

7. Әткеншек тепкенде, төбешіктен сырғанағанда, спиральмен, баспалдақпен өрмелегенде және т.б. балаларды сақтандыру қажет.

8. Балаларды жалғыз жібермеу керек, олар үй-жайға ұйымдастыра топтаса кіргізіледі.

9. Телімдегі кеуіп қалған ағаш, бұтақ пен бұталарды уақтылы жинап отыру қажет.

ИНСТРУКЦИЯ

для воспитателей детского сада охране жизни и здоровья детей в весенне - осенний период

1. Перед прогулкой осмотреть участок на наличие опасных для детей предметов: битое стекло, проволока, торчащие гвозди.

2. Необходимо следить за тем, чтобы дети не брали в рот посторонние предметы, растения, грибы.

3. В дождливую погоду следить, чтобы у детей была соответствующая одежда для прогулок.

4. В непогоду дети должны находиться в беседке или под навесом. Время прогулки можно сократить.

5. Во время экскурсий в парк или сквер за территорией детского сада необходимо соблюдать инструкцию «Правила проведения экскурсий и прогулок с детьми»

6. При проведении прогулок по улицам города соблюдать правила перехода улиц на перекрестке, по сигналу светофора; с собой иметь красный сигнальный флажок. Сопровождать группу детей должны двое взрослых.

7. При катании детей на качелях и горках, при лазании на спиралях, лестницах и т.д. детей обязательно нужно страховать.

8. Не отпускать детей одних с участка, заводить их в помещение организовано всей группой.

9. Сухостойные деревья, ветки и кустарники на участке необходимо своевременно удалить.

Балалармен экскурсия, серуендеуді ұйымдастыру мен өткізу жөніндегі НҰСҚАУЛЫҚ

1. Тәрбиеші осы нұсқаулықты жақсы білуі тиіс.
2. Тәрбиеші балалардың өмірі мен денсаулығына әрі серуен мен экскурсияның қауіпсіз өткізілуіне толықтай жауап береді.
3. Тәрбиеші алдын ала серуендейтін орында баларға қауіпті заттардың бар-жоғын тексеруі тиіс.
4. Телімде балалар үшін қауіпті нәрселер болмауы тиіс: сынған шыны, сым, шеге, тастар, тікенегі бар ағаш бұтақтары, улы өсімдіктер мен саңырауқұлақтар.
5. Серуендеу алдында жабдықтың (алтыбақан, төбешік, үстел, әткеншектің орындығы) беріктілігі тексеріледі.
6. Алып шыққан ойыншықтар таза және қауіпсіз болуы тиіс.
7. Тәрбиеші серуендеу немесе экскурсия алдында әр баланың сәйкес киімі мен аяқ киімі бар екендігін тексеруі тиіс.
8. Жылдың ыстық мерзімінде серуенге, экскурсияға арналған бас киімнің болуы міндетті.
9. Экскурсияға бара алмайтын балалар туралы меңгерушіге алдын ала ескерту қажет. Бұл балалар ересек адамның қарауына қалдырылады.
10. Балалармен серуендеген уақытта кем дегенде екі адам еріп жүруі тиіс.
11. Өздерімен бірге алғашқы көмек көрсетуге арналған дәрі қобдишасын алу қажет.
12. Тәрбиеші серуендеуге шығарда балалардың санын нақты білуі және әлсін-әлсін оларды санап, тексеріп отыруы тиіс.
13. Көлік қозғалысы көп көшелерде серуендеуден қашқақтаған жөн.
14. Көшеден өткенде жол қозғалысы ережесін сақтау және балаларды бағдаршам белгілеріне үйрету.

15. Экскурсияға шығардан бұрын алдын ала меңгерушіге ескертіп, тіркеу журналына қол қойылуы қажет.

16. Экскурсия алдында балалармен экскурсияда өзін-өзін ұстау ережелері туралы нұсқаулық өткізу.

ИНСТРУКЦИЯ **по организации и проведению экскурсий, прогулок с детьми** **дошкольной организации**

1. Воспитатель должен знать настоящую инструкцию.
2. Воспитатель несет полную ответственность за жизнь и здоровье детей и за безопасное проведение прогулок и экскурсий.
3. Место для прогулок предварительно должно осматриваться воспитателем на наличие опасных предметов для детей.
4. На участке не должно быть опасных для детей предметов: битого стекла, проволоки, гвоздей, камней, веток деревьев с шипами, ядовитых растений и грибов.
5. Перед прогулкой проверить оборудование (качели, горки, столы, скамейки карусели) на прочность
6. Вынесенные игрушки должны быть чистыми и безопасными.
7. Перед организацией прогулки или экскурсии воспитатель должен проверить наличие у каждого ребенка соответствующей одежды и обуви.
8. Для прогулок и экскурсий в жаркое время года обязателен головной убор.
9. О детях, которые не могут идти на экскурсию, нужно предупредить заведующую. Эти дети должны остаться под присмотром взрослого.
10. Во время прогулки детей должны сопровождать не менее двух взрослых.
11. С собой необходимо взять аптечку для оказания первой помощи.
12. Отправляясь на прогулку, воспитатель должен точно знать количество детей и время от времени их считать.
13. Следует избегать прогулок по улицам с большим движением транспорта.
14. При переходе улицы соблюдать правила дорожного движения и приучать детей к сигналам светофора.
15. Перед отправлением на экскурсию необходимо заранее предупредить заведующую и расписаться в журнале регистрации.
16. Перед экскурсией провести с детьми инструктаж о правилах поведения на экскурсиях.

Балабақша тәрбиешілері көмекшілеріне арналған НҰСҚАУЛЫҚ

1. Балаларды ас бөлігінен әкелінген сұйық және басқа да ыстық тамақтарды үлестіру жұмысына көмекке тартуға болмайды.
2. Қабылдау, топ бөлмелерінде, санжелілерінде ыстық су құйылған шелекті, зарарсыздандыратын ертіндіні, химиялық, жуу құралдарын сондай-ақ жинауға арналған құрал-жабдықтарды қалдырып кетуге болмайды.
3. Бүкіл құрал-жабдық, ертінділер, жуатын және тазартатын құралдарды балалардың қолы жетпейтін орында сақтау керек.
4. Топта тиісінше санитарлық режимді ұдайы ұстап тұрады.
5. Ыстық тамақты балалар болмаған уақытта алып келу және үлестіру.
6. Жиналма төсекті, төсек орын жабдықтары салынған қаптарды қоймалау ережесін сақтау.
7. Желдету балалар жоқ кезде жүргізіледі.
8. Дәретхана бөлмесіндегі терезелерді ашық тастауға болмайды.
9. Тазалық пен тәртіпті сақтау, үстелдер мен бұрыштарды қоқырсытпау.
10. Тәрбиеші болмаған уақытта, қандай жағдай болса да балаларды қараусыз тастауға болмайды.
11. Шеті шағылған ыдыспен балаларды тамақтандыруға болмайды, оны тез арада ауыстыру керек.
12. Тұрмыстық мақсатта электрмен жылытатын аспаптарды балалар отырған үй-жайда қолдануға болмайды.
13. Балабақшадан тыс жерге серуенге шыққанда, тәрбиешіге қолғабыс ету.
14. Терезелерді жылдың жылы мерзімінде балалар жоқ уақытта жуу.
15. Электр сымдарды, айырғыштар мен розеткалардың, күйін бақылап отыру.
16. Осы нұсқаулықты бұзбай және шегініссіз орындау.
17. Ішкі еңбек тәртібі ережелерін қатаң сақтау.

ИНСТРУКЦИЯ

для помощников воспитателей детского сада

1. Не привлекать детей к раздаче жидких и других горячих блюд из пищеблока.
2. Не оставлять в приемных, групповых комнатах, санузлах ведра с горячей водой, дезрастворы, химические, моющие средства, а также инвентарь для уборки.
3. Весь инвентарь, дезрастворы, моющие и чистящие средства хранить в недоступном для детей месте.

4. Постоянно поддерживать в группе надлежащий санитарный режим.
5. Переносить и раздавать горячую пищу только в отсутствие детей.
6. Соблюдать правила складирования раскладушек, мешков с постельными принадлежностями.
7. Сквозное проветривание проводить только в отсутствие детей.
8. Не оставлять открытыми окна в туалетной комнате.
9. Соблюдать чистоту и порядок, не захламлять столы и углы.
10. При отсутствии воспитателя не оставлять детей без присмотра ни при каких обстоятельствах.
11. Для кормления детей не использовать посуду с отбитыми краями, ее следует немедленно заменить.
12. Не пользоваться в помещении, где находятся дети, электронагревательными приборами в бытовых целях.
13. Оказывать помощь воспитателю при проведении прогулок за пределы детского сада.
14. Окна мыть только в теплое время года и в отсутствие детей.
15. Следить за состоянием электропроводки, выключателей и розеток.
16. Данную инструкцию выполнять без нарушений и отступлений.
17. Строго соблюдать правила внутреннего трудового распорядка.

**Балабақша тәрбиешілері көмекшілеріне арналған
көктем-жаз мезгілінде қауіпсіздік техникасы жөніндегі
НҰСҚАУЛЫҚ**

1. Балалар жоқ уақытта ғана желдету.
2. Дәретхана, жуынатын және ұйықтайтын бөлмелердің терезелерін ашық тастамау.
3. Жылдың ыстық мерзімінде топ бөлмесіндегі температура режимін ұстап тұру.
4. Жылдың ыстық мерзімінде ішуге арналған қайнаған су дайындап, суытып қою.
5. Қабылдау, топ бөлмелерінде ыстық суы бар шелекті және залалсыздандыру құралдары мен үй-жайды жуып-жинауға арналған құрал-жабдықтарды тастап кетпеу.
6. Балабақшадан тыс жерге экскурсияға және серуенге шыққанда тәрбиешіге қолғабыс ету.
7. Тәрбиеші болмаған уақытта балаларды қараусыз тастамау.
8. Терезелерді жылдың жылы мерзімінде балалар жоқ уақытта
9. Электр сымдары, айырғыштар мен розеткалардың күйін бақылап отыру.
10. Тұрмыстық мақсатта электрмен жылытатын аспаптарды қолдануға болмайды.

ИНСТРУКЦИЯ
по технике безопасности в весенне - летний период для
помощников воспитателей детского сада

1. Проветривание проводить только в отсутствие детей.
2. Не оставлять открытыми окна в туалетной, умывальной и спальной комнатах.
3. В жаркое время года поддерживать температурный режим в групповой комнате.
4. В жаркое время года готовить и охлаждать кипяченую воду для питья.
5. Не оставлять в приемных, групповых комнатах ведро с горячей водой и дезраствора, инвентарь для уборки помещений.
6. Оказывать помощь воспитателю при проведении экскурсий и прогулок за пределы участка детского сада.
7. Не оставлять детей без присмотра при отсутствии воспитателя.
8. Окна мыть только в теплое время и в отсутствие детей.
9. Следить за состоянием электропроводки, включателей и розеток.
10. Не пользоваться электронагревательными приборами в бытовых целях.

Балабақшаның медициналық кабинетінде электр жабдықтарын
қолдану кезіндегі қауіпсіздік техникасы жөніндегі
НҰСҚАУЛЫҚ

1. Медициналық жабдықта жұмыс істеуге қауіпсіздік техникасы бойынша нұсқаунамадан өткен, жабдықтың қондырғыларымен және техникалық пайдалану ережелерімен, сондай-ақ осы нұсқаулықпен таныс адамға рұқсат етіледі.
2. Жабдықтың сыртқы жағын тексеру қажет. Электр жабдығы мен электр сымдарында механикалық ақаулар болмауы тиіс.
3. Егер жабдықтың сыртына тиіп кеткенде электр тоғымен соғу әрекеті байқалса, оны бірден электр желісінен ажыратып, ақау жөнделгенше қоспау керек.
4. Ашық қақпамен, панельмен жабдықта жұмыс істеуге тыйым салынады.
5. Сәулелендіргіш желілік сым айырының көмегімен жерлендірілуі тиіс.
6. Шамын ауыстырғанда, монтажын тексергенде, ақаулары жөндегенде, зарарсыздандырылғанда, шаңын тазалағанда, сәулелендіргіш желіден ажырату тиіс.
7. Процедуралар кезінде күйіктен сақтау үшін өткізгіш барынша тартылған күйде болуын бақылаған жөн.

8. Процедура алдында пациенттер мен қызметкерлер қорғаныш көзгілдірігін киеді.
9. Сәулелендіргіш тұрған үй-жай желдетілуі тиіс.
10. Стерилизатор жұмыс істегенде толтыруға, шығаруға және жөндеуге тыйым салынады.
11. Жабдықты қоспай жұмыс істеуге тыйым салынады.

ИНСТРУКЦИЯ

по технике безопасности при использовании электрооборудования в медицинском кабинете детского сада

1. Работать на медицинском оборудовании разрешается лицам, прошедшим инструктаж по технике безопасности, знакомым с устройствами и правилами технической эксплуатации оборудования и данной инструкцией
2. Необходимо произвести внешний осмотр оборудования. Электрооборудование и электропроводка не должна иметь механических повреждений.
3. Если при прикосновении к корпусу оборудования ощущается действие электрического тока, немедленно отключить оборудование от электросети и не включать его до устранения неисправности.
4. Запрещается работать на оборудовании с открытыми крышками, панелями.
5. Облучатель должен быть заземлен при помощи вилки сетевого провода.
6. При замене лампы, проверка монтажа, устранении неисправностей, дезинфекции, очистке от пыли облучатель должен быть отключен от сети.
7. Во избежание ожогов при процедурах необходимо следить, чтобы переходник находился в крайнем выдвинутом положении.
8. Перед процедурой пациентам и персоналу надевать защитные очки.
9. Помещение, в котором находится облучатель, должно вентилироваться.
10. При работе стерилизатора запрещается производить загрузку, выгрузку и ремонт.
11. Запрещается работать на оборудовании без заземления.

Балабақшадағы еңбек қауіпсіздігі мәселесі бойынша білім тексеруді жүргізу жөніндегі ЕРЕЖЕ

1. ЕҚ жөніндегі білімін тексеруге жататын қызметкерлер лауазымдарының тізбесін бекіту. Оны білім беру бөлімімен келісу.
2. ЕҚ мәселелері бойынша қызметкерлердің білімін тексеру үшін тұрақты жұмыс істейтін комиссияны тағайындау.

3. Комиссия құрамына кәсіподақ ұйымының өкілін, еңбек жөніндегі қоғамдық инспекторды, шаруашылық бөлімінің меңгерушісін қосу. Емтихан комиссиясын балабақша меңгерушісі басқарады.

4. Емтихандарды ұйымдастыру мен өткізу емтихан комиссиясының төрағасына жүктеледі.

5. Емтиханның қабылдау кестесін бекіту, оны емтихан басталарға дейін бір ай бұрын емтихан комиссиясының барлық мүшелеріне жіберу.

6. Емтихан тапсырушыға өтетін күні мен орны туралы емтиханға дейін кем дегенде 15 күн бұрын ескертілуі тиіс.

7. Емтихан комиссиясының құрамына енгізілген қызметкерлер оған Мемлекеттік еңбек инспекциясы органдарында өздері емтихан тапсырғаннан кейін ғана қатыса алады.

8. ЕҚ бойынша білім деңгейін арттыру үшін балабақшада жұмыс жоспарына сәйкес курстар, дәрістер, консультациялар ұйымдастыру.

9. Балабақша қызметкерлерінің мыналарды білуі тексеріледі:

- ҚР Еңбек кодексі, «Қазақстан Республикасы халқының денсаулығын қорғау туралы», Халықтың санитарлық-эпидемиологиялық саулығы туралы» білімі;

- жарақаттанудың, өрт қауіпсіздігінің алдын алу, дүлей апат туындаған кездегі қызметкерлердің іс-әрекеттеріне қойылатын негізі талаптар;

- балалардың өмірі мен денсаулығын қорғау, өндірістік санитария және жеке бас гигиенасы жөніндегі негізгі талаптар;

- еңбекті қорғаудың жай-күйін бақылау туралы ереже;

- өндірістегі жазатайым оқиғаларды тексеру мен есепке алу туралы ережелер;

- лауазымдық нұсқаулықтар;

- жеке қорғану құралдарын белгілеу және қолдану;

- ұжымдық және жеке еңбек шарттарының негізі ережелері;

- ішкі еңбек тәртібі;

- зардап шегушілерге алғашқы медициналық көмек көрсетудің тәсілдері.

10. ЕҚ білімін тексеру еңбекті қауіпсіз жүргізуді реттейін нормативтік актілер бойынша өткізіледі, оны сақтау қызметкерлердің қызметтік міндеттеріне енеді.

11. Емтихан билеттерін балабақша жұмысының ерекшеліктерін, қызметкерлерге қойылатын біліктілік талаптарын ескере отырып әзірлеу қажет.

12. ЕҚ білімін тексерудің келесі түрлерін белгілеу: бастапқы, мерзімдік, кезектен тыс.

13. Жаңадан қабылданған қызметкерлер: балабақшадағы жұмыс жағдайы мен ЕҚ жай-күйімен; еңбекті қорғау бойынша лауазымдық міндеттермен таныстырылады.

14. Жаңадан қабылданған қызметкер лауазымға алынғаннан бастап бір айдан кеш болмайтын уақытта тиісті емтихан комиссиясында ЕҚ жөніндегі

білімін бастапқы тексеруден өтуге міндетті Мерзімдік тексерулер кем дегенде 3 жылда бір рет жүзеге асырылады.

15. Кезектен тыс білім тексеру келесі жағдайларда өткізіледі: қызметкерлерді басқа жұмыс орнына, лауазымға ауыстырғанда, жазатайым оқиғаға жол берілгенде, Мемлекеттік қадағалау және бақылау органдарының талабы бойынша, жұмыста 1 жылдан артық үзіліс болғанда.

16. Білімді тексерудің нәтижелері төраға мен комиссия мүшелерінің қолы қойылатын хаттамамен ресімделеді. Хаттама кем дегенде 6 жыл сақталады.

17. Емтихан тапсырған қызметкерлерге тиісінше куәлік беріледі.

18. Емтиханда қанағаттанғысыз білімін көрсеткен қызметкерлерді қызмет етіп отырған лауазымында емтиханды қайтадан 1 айдан кеш емес уақытта тапсырған жағдайда қалдырады.

19. Қызметкерлер емтиханды қайтадан тапсыра алмаған жағдайда материалдарды лауазымына сәйкестігі туралы мәселені шешу үшін аттестаттау комиссиясына жібереді.

Емтихан комиссиясының шешімімен байланысты даулар ЕҚ жөніндегі мемлекеттік инспекция органдарында қарастырылады. Осы шешім ақырғы болып табылады.

Положение о проведении проверки знаний по вопросам охраны труда в дошкольной организации

1. Утвердить перечень должностей работников, чьи знания по ОТ подлежат проверке. Согласовать его с отделом образования .

2. Назначить постоянно действующую комиссию для проверки знаний у сотрудников по вопросам ОТ.

3. Включить в состав комиссии представителя профсоюзной организации, общественного инспектора по труду, заведующего по хозяйственной части. Возглавляет экзаменационную комиссию заведующая детским садом.

4. Организацию и проведение экзаменов возложить на председателя экзаменационной комиссии.

5. Утвердить график приема экзаменов, направить его всем членам экзаменационной комиссии за месяц до начала экзаменов.

6. О дате и месте проведения экзаменуемый должен быть предупрежден не позднее, чем за 15 дней до экзамена.

7. Сотрудники, включенные в состав экзаменационной комиссии, могут принимать в ней участие только после личной сдачи экзаменов в органах Государственной инспекции труда.

8. Для повышения уровня знаний по ОТ организовать в детском саду курсы, лекции, консультации в соответствии с планом работы.

9. У сотрудников детского сада проверять знания:

- трудового кодекса РК, законов «Об охране здоровья народа Республики Казахстан», «О санитарно-эпидемиологическом благополучии населения»;

- основных требований по предупреждению травматизма, пожарной безопасности, действий персонала при возникновении стихийных бедствий;

- основных требований по охране жизни и здоровья детей, требований производственной санитарии и личной гигиены;

- положения о контроле за состоянием охраны труда;

- положения о расследовании и учете несчастных случаев на производстве;

- должностных инструкций;

- назначения и примечания средств индивидуальной защиты;

- основных положений коллективного и индивидуального трудового договора;

- внутреннего трудового распорядка;

- способов оказания первой медицинской помощи пострадавшим.

10. Проверку знаний по ОТ проводить по нормативным актам, регламентирующим безопасное ведение работы, соблюдение которых входит в служебные обязанности сотрудников.

11. Экзаменационные билеты разработать с учетом особенностей работы детского сада, квалификационных требований к сотрудникам.

12. Установить следующие виды проверки знаний по ОТ: первичная, периодическая, внеочередная.

13. Вновь принятых работников ознакомить: с состоянием условий работы и ОТ в детском саду; с мероприятиями по улучшению условий и ОТ; с должностными обязанностями по охране труда.

14. Вновь принятый работник обязан в срок не позднее одного месяца со дня вступления в должность пройти первичную проверку знаний по ОТ в соответствующей экзаменационной комиссии. Периодические проверки осуществлять не реже одного раза в 3 года.

15. Внеочередную проверку знаний проводить в следующих случаях: при переводе работника на другое место работы, на другую должность, при допущении им несчастного случая, по требованию органов Государственного надзора и контроля, при перерыве работы более одного года.

16. Результаты проверки знаний оформить протоколом, который подписывают председатель и члены комиссии. Протокол хранится не менее 6 лет.

17. Сотрудникам, сдавшим экзамены, выдается соответствующее удостоверение.

18. Сотрудников, показавших неудовлетворительные знания на экзамене, оставить в занимаемой должности при условии сдачи повторного экзамена не позднее одного месяца.

19. В случае несдачи сотрудником повторного экзамена материалы передать в аттестационную комиссию для решения вопроса о соответствии занимаемой должности.

Споры, связанные с решением экзаменационной комиссии, рассматриваются в органах Государственной инспекции по ОТ. Данное решение является окончательным.

Приложение 2

СОВЕТЫ РОДИТЕЛЯМ

Комнатные растения, которым не место в детской комнате

Любое комнатное растение, даже если в нем нет ядовитых веществ, опасно для маленького ребенка. Известны случаи, когда дети засовывали в рот цветы, листья, части стеблей, и дело заканчивалось удушьем.

Любой горшечный цветок должен находиться вне досягаемости ребенка, а некоторым растениям совсем не место в детской. Большое растение в напольном горшке может упасть на ребенка и нанести травму. От острых краев листьев бывают порезы рук и рта.

Взрослым нужно объяснять, что к горшечным растениям нельзя подходить, нельзя их трогать. А лучше вообще убрать представителей домашней флоры подальше. Пусть очищают воздух и радуют глаз с верхних полок.

Диффенбахия

Многие любят это растение за его красивые пятнистые листья и неприхотливость в содержании. Но красота диффенбахии обманчива, а ее сок – ядовит. При попадании на кожу он вызывает дерматит, на слизистые оболочки – жжение, онемение, слюнотечение и отек. Это может привести к удушью. Даже взрослым работать с диффенбахией рекомендуется в перчатках, а после хорошенько мыть руки с мылом.

Филодендрон

Данное растение имеет 900 видов этого рода растений. Они идеально вписываются практически в любой интерьер, но должны быть под запретом для детской комнаты. Контакт филодендрона с кожей и слизистыми чреват теми же симптомами, что у диффенбахии. Известны даже случаи смертельных отравлений. В отличие от «напольной» диффенбахии филодендрон отлично смотрится в подвешенных горшках. Там ему самое место: на высоте, до которой не смогут дотянуться маленькие дети и домашние питомцы.

Алоэ

Алоэ – не только красивое комнатное растение, но и средство народной медицины. Разрезанные листья прикладывают к фурункулам и ранам, применяют при кожных заболеваниях. Однако «домашний доктор» полезен не

всегда: иногда он вызывает отравления. В соке алоэ содержится вещество под названием алоин. Оказавшись в желудке, он действует как слабительное, приводит к диарее. Маленький ребенок рискует получить обезвоживание. Вместе с частым жидким стулом организм теряет воду и электролиты, это может быть опасно для жизни. Для того чтобы возникла тяжелая диарея, нужно употребить внутрь довольно много сока алоэ. На вкус он не очень приятен, но маленьких детей и домашних животных это не всегда останавливает.

Каладиум

Яркие листья каладиума, имеют второе название – «ангельские крылья» – характер у него не совсем ангельский. В листьях каладиума содержится опасный сок, который при попадании в организм может привести к жжению, опуханию, отеку и, как следствие, удушью. Лучше, если он, как и диффенбахия с филодендромом, окажется где-нибудь на верхней полке, подальше от маленького ребенка.

Сансевьера

В соке растения содержатся сапонины, которые при проглатывании в большом количестве вызывают боль во рту, повышенное слюноотделение, тошноту и рвоту. Как правило, сансевьера или «тещин язык» токсичен лишь при попадании в пищеварительный тракт, но иногда вызывает реакцию на коже. Хотя уровень токсичности и невысок, стоит переместить горшок с растением куда-нибудь повыше.

Английский плющ

Английский плющ выращивают в подвешенных горшках и корзинках: это ползучее растение свисает с потолка. Но оно не должно спускаться настолько низко, чтобы его могли достать маленькие дети. Листья, плоды и сок плюща содержат целый букет токсичных веществ с труднопроизносимыми названиями. При проглатывании они вызывают жжение во рту и в горле, судороги, сыпь, лихорадку. У некоторых чувствительных людей возникают кожные реакции. Чем больше листьев съел ребенок, тем тяжелее будут симптомы.

Олеандр

Из-за своих тоненьких стеблей и листьев олеандр выглядит нежным и хрупким, но под этой маской скрывается настоящий убийца. Сок растения способен вызвать аритмию и остановку сердца. Известны случаи, когда взрослый человек погибал, съев всего один листок олеандра.

Симптомы при проглатывании сока олеандра: сильные кишечные колики, тошнота, рвота, диарея, нарушения сердечного ритма и работы нервной системы. Организм ребенка особенно восприимчив к яду, поэтому в доме, где есть дети, олеандрам точно не место.

**2017-2018 оқу жылына арналған №106 «Қарлығаш» мектепке дейінгі
ұйымының балалар жарақаттары мен зақымданудың алдын алу
жұмыстарының жолдары туралы
ЖОСПАР**

№	Іс-шараның атауы	Өткізілу мерзімі	Жауаптылар
I	Мектепке дейінгі ұйымның алдын алу шаралары		
1.1	Мектепке дейінгі ұйымның нормативті- құқықтық құжаттар негізіндегі алдын алу іс – шараларының жоспарын дайындар бекіту	Тамыз 2017 жыл	Мектепке дейінгі ұйым әкімшілігі
1.2	Балабақша ауласындағы қауіпсіздік және оның жабдықталуына қойылатын талаптарды орындау мақсатымен (кіші архитектуралық пішіндер, спорттық құрал-жабдықтар, ойын алаңдары) балабақша аумағында орналасқан құралдарды тексеру	Бақылау жоспарына сәйкес	Шаруашылық меңгерушісі
1.3	Сан ПиН талаптарына сәйкес топ бөлмелерінде орналасқан құрал-жабдықтарды тексеру	3 айда 1 рет	Әдіскер Мейірбике
1.4	Серунге шығу алдында ойын алаңын тазарту шараларын жүзеге асыру.	Күнделікті	Тәрбиешілер
II	Балалар, мектепке дейінгі ұйым қызметкерлерімен алдын алу бойынша іс-шаралар		
2.1	Балалар денсаулығы мен өмірін сақтандыру бойынша дәрістер өткізу.	Жоспар бойынша	Б/б меңгерушісі
2.2	Мақсатты дәрістер өткізу: - С аяхатқа бару кезіндегі және серуен кезінде сақтандыру; - Жолдағы көлік салдарынан болатын	Саяхатқа және серуенге шығу алдында	Әдіскер

	жағдаяттардың алдын алу бойынша.		
2.3	Топ ішінде қауіпсіздік бұрыштарын ұйымдастырып, заттық дамытушы орта туғызу.	Қыркүйек айы 2017 жыл	Тәрбиешілер
2.4	Кеңестер өткізу: 1. «Қауіпті жағдайларда балалардың қорқыныш сезімдерінің алдын алу. 2. «Зақым, жарақат алғанда көмек туралы» 3. Жас ерекшеліктік топтарда көшеде және жолда жүрудің қауіпсіздік ережелеріне тәрбиелеу бойынша іс-әрекеттерді ұйымдастыру әдістері.	Қазан айы 2017 жыл	Психолог Мейірбике Әдіскер
2.5	«Жолдағы балалар қауіпсіздігі» - хабарлама қағаздарын шығару.	Қараша айы 2017 жыл	Тәрбиешілер
2.6	Әрбір жас ерекшеліктік топтарды көркем әдебиеттер мен дидактикалық ойындар картотекасын құру.	Қазан Қараша 2017 жыл	Тәрбиешілер
2.7	«Балалар өздеріне не істей алады?» тәрбиешілерге арналған жадынамалар даярлау.	Қараша 2017 жыл	Әдіскер
2.8	Педагогтардың тақырып негізіндегі білімдерімен біліктерін анықтау. Сауалнама	Қыркүйек 2017 жыл	Әдіскер
III	Балалармен алдын алу іс-шараларын ұйымдастыру		
3.1	Аталмыш тақырып негізінде ұйымдастырылған ойын іс-әрекеттер қатарын өткізу.	Жоспар бойынша	Тәрбиешілер
3.2	Тақырыптық әңгімелер өткізу.	Жоспар бойынша	Тәрбиешілер
3.3	Тақырыптық ойындар ұйымдастыру (дидактикалық, сюжеттік-рөлдік, қимылды)	Жоспар бойынша	Тәрбиешілер Дене тәрбиесі нұсқаушысы
3.4	Тақырыптық мерекелер, ойын-сауықтар, саяхаттар ұйымдастыру.	Жоспар бойынша	Музыка жетекшісі

IV	Балалардың зақымдалып жарақат алуының алдын алу		
4.1	Ата-аналар жиналысы: «Балалардың зақым-жарақат алуының алдын алу»	Желтоқсан айы 2018 жыл	Тәрбиешілер
4.2	«Біздің бағытымыз үйден балабақшаға дейін» Ата-аналарға арналған ақпараттық қағаздар даярлау.	Жоспарға сәйкес	Тәрбиешілер
4.3	«Ата-аналар үшін кеңестер: «Балалар дендерінің саулығы біздің қолымызда»	Ақпан айы 2018 жыл	Тәрбиешілер
4.4	<i>Ата-аналар үшін жадынама:</i> 1. Балаларды көшеде абай болуға үйрету» 2. Жолдағы көліктерден зақым, жарақат алудың себептері» 3. «Қоғамдық көліктер аялдамасындағы ережелерді сақтау» 4. Автокөлік ішінде балаларды алып жүру ережесі»	Ақпан Наурыз 2018 жыл	Әдіскер Топ тәрбиешілері
4.5	<i>Ұсыныстар дайындау:</i> 1. «Үйден шығар алдында» 2. «Жолдан өтерде»	Жоспарға сәйкес	Тәрбиешілер
4.6	<i>Кеңестер:</i> «Мектеп жасына дейінгі баланың көлемдегі мінез-құлық психологиялық ерекшеліктері»	Сәуір айы 2018 жыл	Психолог